

Az idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatos tevékenységek európai uniós szabályozásáról

AZ EURÓPAI PARLAMENT ÉS A TANÁCS
1143/2014/EU RENDELETE

az idegenhonos inváziós fajok (IAS) betelepítésének vagy behurcolásának és terjedésének megelőzéséről és kezeléséről

2017. január 25.

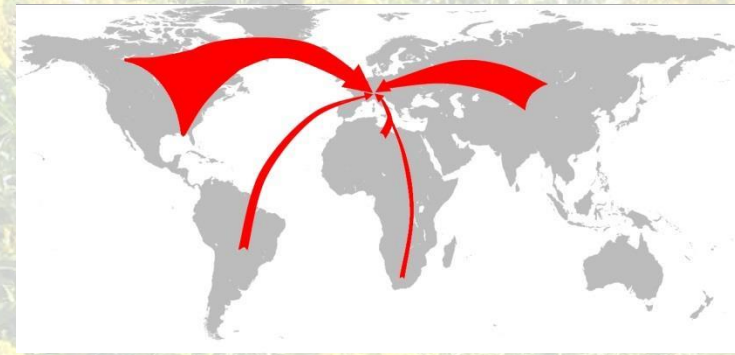
Idegenhonos inváziós fajokkal kapcsolatos szakmai nap
Földművelésügyi Minisztérium, Darányi Ignác terem

Kisné dr. Fodor Lívია

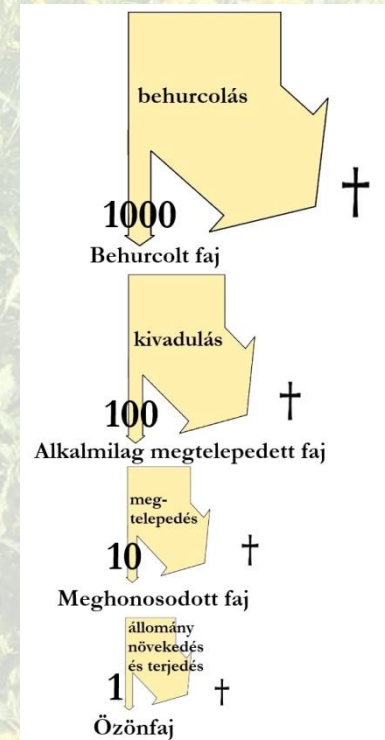
Idegenhonos inváziós fajok (Invasive Alien Species - IAS)

- Fogalom (rendelet): olyan idegenhonos faj, amelyről megállapítást nyert, hogy betelepítése vagy behurcolása, illetve terjedése veszélyezteti vagy káros hatást gyakorol a biológiai sokféleségre és a kapcsolódó ökoszisztéma-szolgáltatásokra
- Földrajzi akadályt emberi beavatkozás közvetítésével lépett át, emberi beavatkozás következményeként került be a faj az Unióba (preambulum)

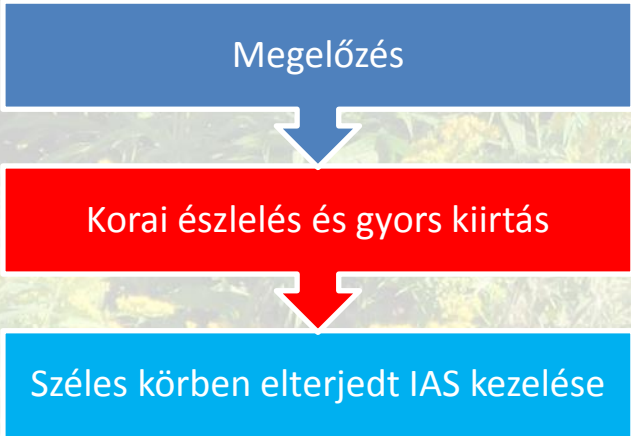
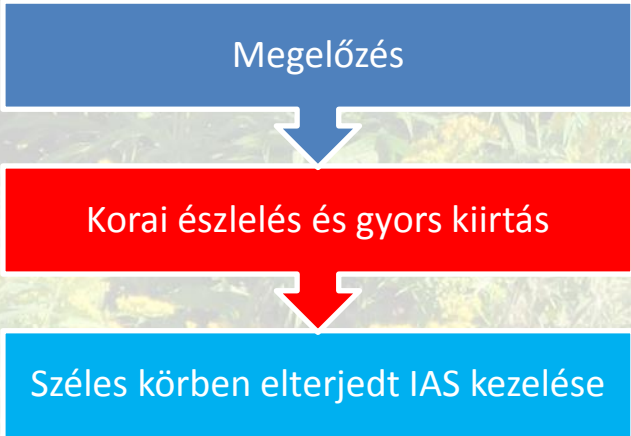
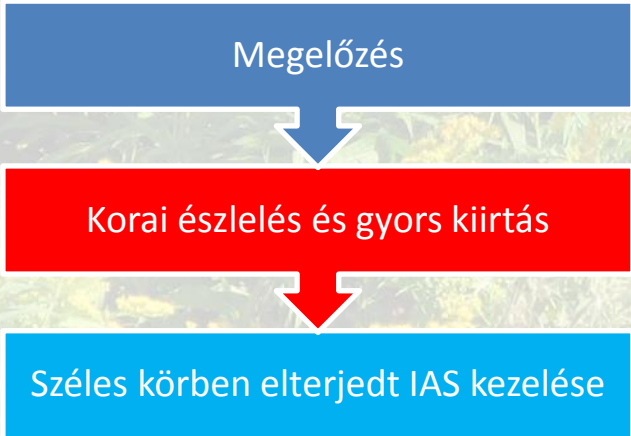
- A biodiverzitás-csökkenés második legjelentősebb okozójának tartják

- az idegenhonos inváziós fajokat
- Európában több mint 12 000 idegenhonos faj
- Ezek 10-15%-a tekinthető inváziós fajnak (1200-1500)
- Károk és kapcsolódó költségek: 12 milliárd Euro/év
- Szükséges intézkedések becsült költsége: kb. 1,4-1,5 milliárd Euro/év

EU rendelet az özönfajok ellen

- **Preambulum:** Célok, alapelvek
- **I. Fejezet:** Általános rendelkezések
- **II. Fejezet:**
- **III. Fejezet:**
- **IV. Fejezet:**
- **V. Fejezet:** Horizontális rendelkezések
- **VI. Fejezet:** Záró rendelkezések

Tárgy, hatály, definíciók, EU számára veszélyes IAS jegyzék meghatározása, kockázatelemzés

Korlátozások, engedélyek, vészhelyzeti intézkedések, útvonalak, regionális és MS szintű listák

Felügyeleti rendszer, hatósági ellenőrzés, korai észlelés, bejelentés, gyors kiirtás

Kezelés, sérült ökológiai rendszerek helyreállítása

Költségmegtérülés, együttműködés és koordináció

Jelentések, nyilvánosság, bizottságok, szankciók, hatálybalépés stb.

Preambulum: Célok, alapelvek

- **A megelőzésre koncentráció:**
 - Problémák elkerülése, vagy azonnali megoldása
 - Terjedés elkerülése és forrás megtakarítás
- **Meglévő intézményrendszer és koordináció felhasználása:**
 - Költségek minimalizálása
 - A beavatkozások teljes jogi szabályozása nemzeti szinten
- **Költséghatékonyság:**
 - Erőforrásokat ésszerűen felhasználva a legveszélyesebb IAS-ok a fókuszban
-

I. Fejezet: Általános rendelkezések

A rendelet:

- Tárgya
- Hatálya
- Fogalommeghatározások
- Az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok jegyzéke
- Kockázatelemzés

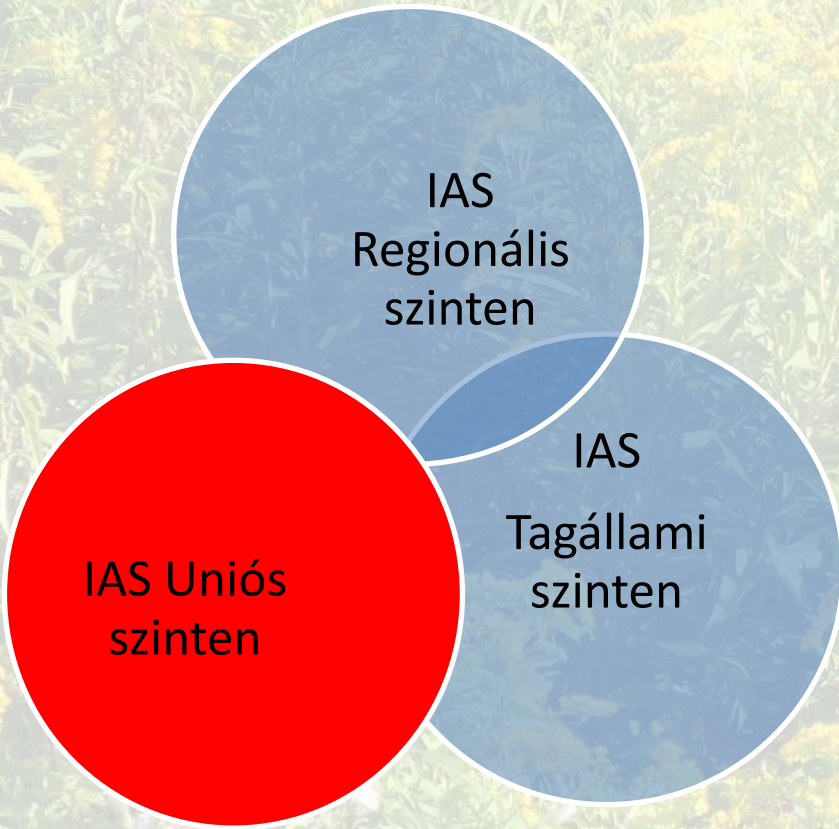
- Hatálya
 - valamennyi idegenhonos inváziós fajra vonatkozik
 - kivéve más jogszabályok hatálya alá eső élő szervezetek
- Fogalommeghatározások
 - A rendeletben található megfogalmazásokat kell alkalmazni a hazai jogszabályokban is

Az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós fajok jegyzéke (4. cikk)

- fogalommeghatározások: „az Unió számára veszélyt jelentő idegenhonos inváziós faj: olyan idegenhonos inváziós faj, amelynek káros hatása a 4. cikk (3) bekezdése alapján összehangolt, **uniós szintű fellépést tesz szükségessé**

- a jegyzék elfogadásának szabályai
- dinamikusra tervezett lista:
hatévente felülvizsgálat, illetve szükség szerint aktualizálás (új fajok felvétele, fajok törlése)
- egységes kritériumrendszer:
 - idegenhonos,
 - terjedni képes,
 - káros hatás a biodiverzitásra,
 - összehangolt fellépés szükséges,
 - felvétele segít a védekezésben (összehangolt intézkedés hatékonyságának indoklása)

Az Unió számára veszélyt jelentő IAS jegyzék (EU jegyzék, uniós jegyzék)

Első jegyzék 2016.
augusztus 3-án jelent
meg

Tagállamok javasolhatnak,
nyújthatnak be kérelmet új faj
felvételére

- Kockázatelemzéshez kötött
- Elsőbbség :
 - potenciális és újonnan bekerült IAS,
 - legjelentősebb károkozás
- Költséghatékonyság, társadalmi-gazdasági szempontok figyelembe vétele

Kockázatelemzés

(5. cikk)

- Faj bemutatása (rendszerinti besorolás, előfordulás terület (természetes és potenciális)
- Szaporodási és terjedési viselkedésformák, dinamika bemutatása
- Behurcolás és betelepítés lehetséges útvonalai
- A megtelepedés és elterjedés kockázatának alapos elemzése
- Aktuális elterjedési terület az Unióban
- Káros hatások bemutatása (jelenlegi és jövőbeli)
- A kár költségeinek becslése
- Felhasználási módok és társadalmi-gazdasági hatások bemutatása

Tagállam vagy a Bizottság készített el.

EU jegyzéken szereplő növényfajok (2016. augusztus 3.)

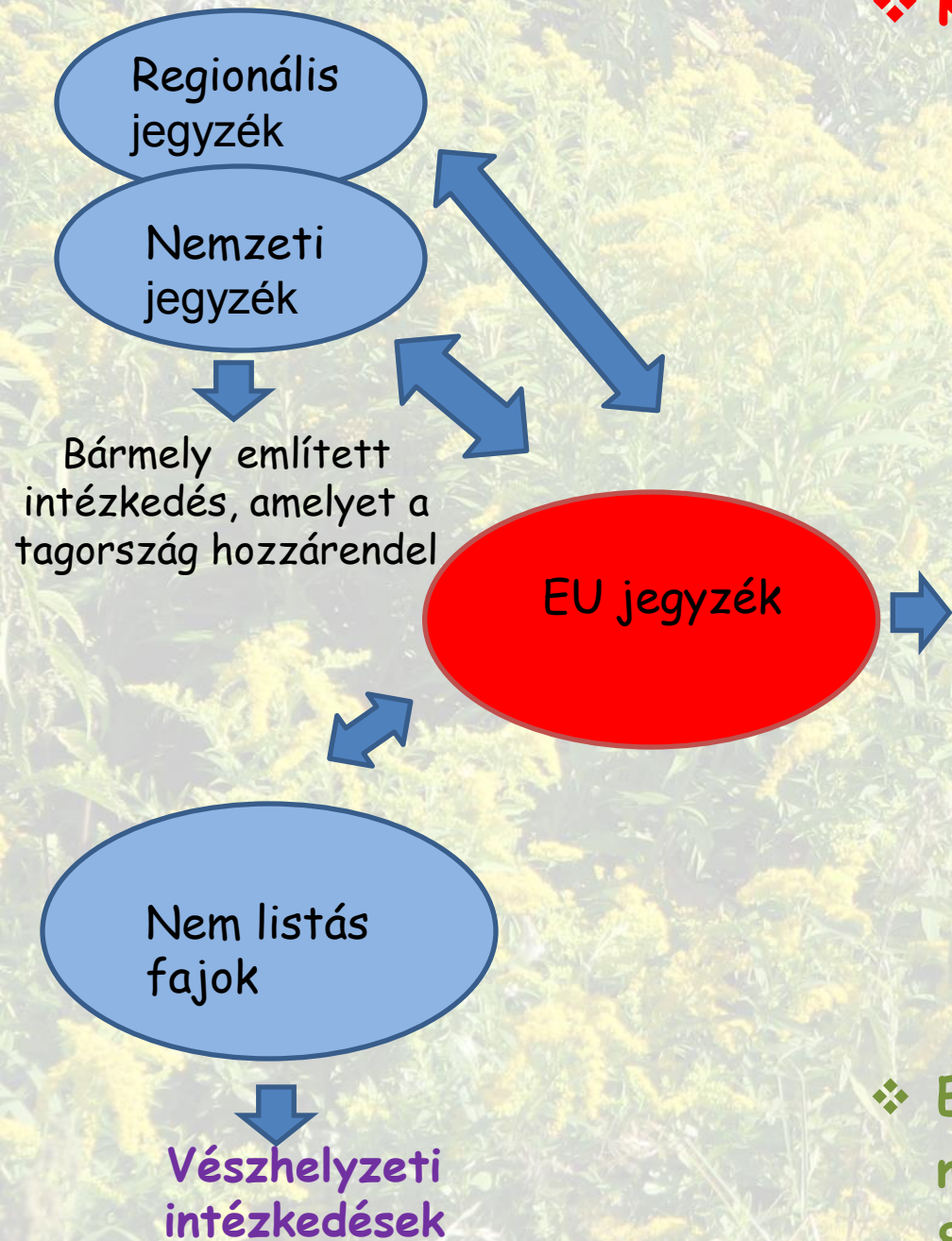
Magyar név/ Hungarian name	Tudományos név/ Scientific name	
Borfa, tengerparti seprúcserje *	<i>Baccharis halimifolia</i> L.	szárazföldi
Kaliforniai tündérhínár **	<i>Cabomba caroliniana</i> Gray	vízi
Vízijácint *	<i>Eichhornia crassipes</i> (Martius) Solms	vízi
Perzsa medvetalp	<i>Heracleum persicum</i> Fischer	szárazföldi
Sosnowsky-medvetalp **	<i>Heracleum sosnowskyi</i> Mandenova	szárazföldi
Hévízi gázló **	<i>Hydrocotyle ranunculoides</i> L. f.	vízi
Fodros átokhínár **	<i>Lagarosiphon major</i> (Ridley) Moss	vízi
Nagyvirágú tóalma *	<i>Ludwigia grandiflora</i> (Michx.) Greuter & Burdet	vízi
Sárgavirágú tóalma **	<i>Ludwigia peploides</i> (Kunth) P.H. Raven	vízi
Sárga lápbuzogány	<i>Lysichiton americanus</i> Hultén and St. John	szárazföldi
Közönséges süllőhínár *	<i>Myriophyllum aquaticum</i> (Vell.) Verdc.	vízi
Keserű hamisüröm	<i>Parthenium hysterophorus</i> L.	szárazföldi
Ördögfarok keserűfű	<i>Persicaria perfoliata</i> (L.) H. Gross (<i>Polygonum perfoliatum</i> L.)	szárazföldi
Kudzu nyílgyökér	<i>Pueraria montana</i> (Lour.) Merr. var. <i>lobata</i> (Willd.) (<i>Pueraria lobata</i> (Willd.) Ohwi)	szárazföldi

EU jegyzéken szereplő állatfajok

Magyar név	Tudományos név	Csoport
Csinos tarkamókus	Callosciurus erythraeus Pallas, 1779	Emlős
Házi varjú	Corvus splendens Vieillot, 1817	Madár
Kínai gyapjasollósrák **	Eriocheir sinensis H. Milne Edwards, 1854	Rák
Jávai mongúz	Herpestes javanicus É. Geoffroy Saint-Hilaire, 1818	Emlős
Amerikai ökörbéka	Lithobates (Rana) catesbeianus Shaw, 1802	Kétéltű
Muntják szarvas	Muntiacus reevesii Ogilby, 1839	Emlős
Nutria	Myocastor coypus Molina, 1782	Emlős
Ormányos medve *	Nasua nasua Linnaeus, 1766	Emlős
Cifrarák **	Orconectes limosus Rafinesque, 1817	Rák
Északi cifrarák	Orconectes virilis Hagen, 1870	Rák
Halcsontfarú réce	Oxyura jamaicensis Gmelin, 1789	Madár
Jelzórák **	Pacifastacus leniusculus Dana, 1852	Rák
Amurgéb **	Perccottus glenii Dybowski, 1877	Hal
Kaliforniai vörösrák **	Procambarus clarkii Girard, 1852	Rák
Virginiai márványrák **	Procambarus falax forma virginalis (marbled crayfish)	Rák
Mosómedve **	Procyon lotor Linnaeus, 1758	Emlős
Kínai razbóra **	Pseudorasbora parva Temminck & Schlegel, 1846	Hal
Amerikai szürkemókus	Sciurus carolinensis Gmelin, 1788	Emlős
Amerikai rókamókus	Sciurus niger Linnaeus, 1758	Emlős
Burunduk *	Tamias sibiricus Laxmann, 1769	Emlős
Szent íbisz	Threskiornis aethiopicus Latham, 1790	Madár
Ékszerteknős **	Trachemys scripta Schoepff, 1792	Hüllő
Ázsiai lódarázs	Vespa velutina nigrithorax de Buysson, 1905	Rovar

II. Fejezet MEGELŐZÉS

- Korlátozások, engedélyek
- Vészhelyzeti intézkedések
- Fajok regionális és tagállami szintű jegyzékei
- Bekerülési útvonalak elemzése és cselekvési tervek

❖ Korlátozások (7. cikk):

- ❖ tilos behozni (beleértve az átszállítást is),
- ❖ tartani,
- ❖ tenyészteni, termeszteni (a zárt tartást is beleértve),
- ❖ szállítani,
- ❖ forgalomba hozni,
- ❖ felhasználni vagy kereskedni,
- ❖ szaporítás, nevelés vagy termesztés céljára engedélyezni (ide érve a zárt tartást is),
- ❖ környezetbe kibocsátani.

- ❖ Engedélyek (kutatás, ex situ megőrzés) - részletes szabályok 8. cikk

Vészhelyzeti intézkedések

- Jelen van a tagállam területén olyan faj, amely az uniós jegyzéken nem szerepel, de tudományos bizonyítékon alapuló vélemény szerint a kritériumokat teljesíti,
- Fennáll annak a közvetlen veszélye, hogy egy idegenhonos inváziós fajt betelepítenek vagy behurcolnak

- Tagállam korlátozásokat vezethet be
- Értesíti a Bizottságot és a többi tagállamot
- 24 hónapon belül kockázatelemzést készít
- A kockázatelemzés alapján javasolhatja az EU jegyzékre a fajt

Bekerülési útvonalak elemzése és cselekvési tervek

- **átfogó elemzést** kell készíteni az uniós jegyzéken szereplő fajok nem szándékos behurcolásának és **terjedésének útvonalairól** (18 hónapon belül), legalább a saját területükre (koordináció)
- **meg kell határozni a kiemelt útvonalakat** (a bejutó fajok mennyisége vagy az általuk okozott kár mértéke miatt kiemelt intézkedést igényel)
- **ki kell dolgozni és végre kell hajtani a kiemelt útvonalakra vonatkozó cselekvési tervet** (3 éven belül)

Cselekvési terv tartalma:

- Fellelépés ütemtervét
- Költség-haszon elemzésen alapuló intézkedéseket
- Bevált gyakorlatok gyűjteménye

III. Fejezet

KORAI ÉSZLELÉS ÉS GYORS KIIRTÁS

Korai észlelés:

- Felügyeleti rendszer
- Hatósági ellenőrzések

Felügyeleti rendszer

Idegenhonos inváziós fajok környezetben való előfordulására vonatkozó gyűjtésére és rögzítésére

- Felmérések
- Monitorozás
- Egyéb eljárások során keletkező adatok

A rendszernek alkalmasnak kell lennie:

- Jelenlét és elterjedési terület meghatározása MS területén
- Új inváziós fajok megjelenésének gyors detektálása
- egyéb EU rendeletek előírásaival (pl. élőhelyvédelmi irányelv, víz keretirányelv) való harmonizálás

Hatósági ellenőrzés

Idegenhonos inváziós fajok szándékos betelepítésének megelőzésére

Áruk Unióba történő behozatalakor (a korábban már működő ellenőrzési rendszerekre alapozva):

- Okmányellenőrzés
 - Nem szerepel-e az uniós (nemzeti) jegyzéken
 - Van-e érvényes engedélye
 - Azonossági ellenőrzés
 - Fizikai ellenőrzés
 - Vámeljárás alá vonás szabályai
-
- Rendelet megsértése esetén: áru lefoglalása
 - Bizottság képzési programokat dolgoz ki

- Korai észlelés: Felügyeleti rendszer, Hatósági ellenőrzések
↓
- Korai észlelés bejelentése
↓
- Gyors kiirtás az invázió kezdeti szakaszában
 - A bejelentést követően 3 hónapon belül kiirtásra irányuló intézkedések (+tájékoztatás)
 - Hatékony, végleges felszámolás (kellő figyelmet fordítva a környezetre és emberi egészségre)
- Gyors kiirtási kötelezettségtől való eltérések alkalmazásának és bejelentésének szabályai
 - Tudományos bizonyítékok alapján
 - Pl. nincs megfelelő módszer, költség-haszon elemzés alapján,
 - elszigetelésre irányuló intézkedések
 - Bizottságnak be kell jelenteni a döntést (elutasíthatja)

IV. Fejezet

SZÉLES KÖRBE ELTERJEDT IAS KEZELÉSE

- **Kezelési intézkedések a hatások minimalizálása érdekében (18 hónapon belül)**
 - Környezetre gyakorolt hatással arányos
 - Költség-haszon elemzésen alapulva
 - **Állományok kiirtása, szabályozása vagy elszigetelése**
 - **A kezelési intézkedéseket a költséghatékonyság és a kockázatelemzések alapján rangsorolni kell**
 - Hatékonyságot monitorozni kell a felügyeleti rendszer keretein belül
 - Tájékoztatás a többi tagállam felé, ha más tagállamba terjedés kockázata jelentős
- **Sérült ökológiai rendszerek helyreállítása**
 - Ismételt invázió megelőzésére
 - Ökoszisztémák ellenálló, káros hatást csillapító, alkalmazkodó és regenerálódó képességének segítésére

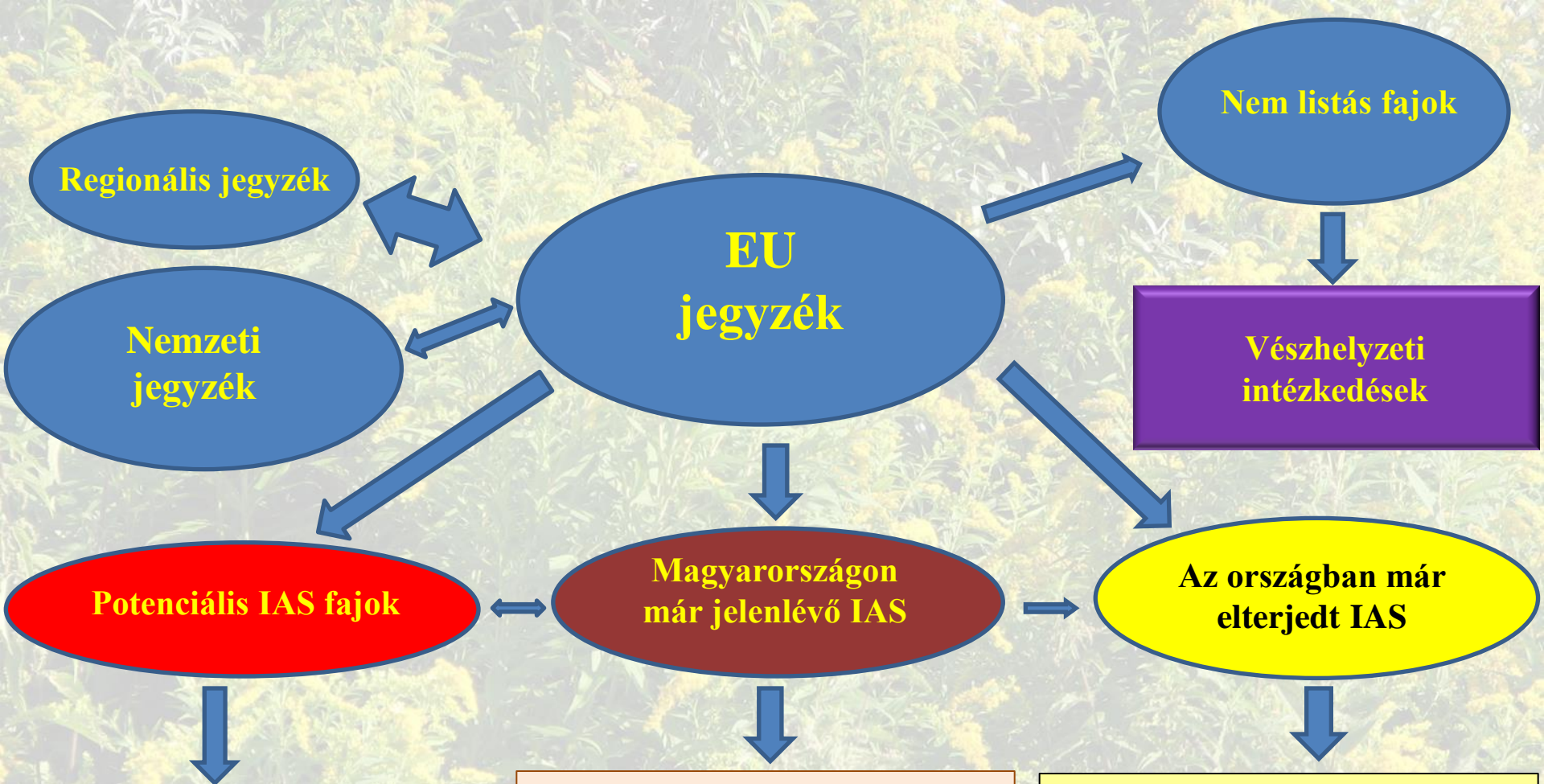
V. Fejezet HORIZONTÁLIS INTÉZKEDÉSEK

- **Költségmegtérülés elve**
(a szennyező fizet elvvel összhangban:
a tagállamoknak törekedni kell a szükséges
intézkedések költségeinek megtéríttetésére)
- **Együttműködés és koordináció**
- **Szigorúbb nemzeti szabályok**

VI. Fejezet

ZÁRÓ RENDELKEZÉSEK

- Jelentéstételi és felülvizsgálati kötelezettségek
- Információszolgáltatást támogató rendszer
- Szankciókra vonatkozó alapelvek
(a rendelet előírásainak megszegése esetén)
 - Pénzbírság
 - IAS fajok lefoglalása
 - Engedélyek azonnali felfüggesztése vagy visszavonása
- Átmeneti rendelkezések
 - Nem kereskedelmi célból tartott állatok tulajdonosaira vonatkozóan
 - Kereskedelmi célú raktárkészletre vonatkozóan

Hazánkra potenciális veszélyt jelentő idegenhonos inváziós növényfaj, ami még hazánkban nem jelent meg
Pl.: kudzu (*Pueraria lobata*)

- ✓ Elsődleges feladat a bekerülés megakadályozása
- ✓ **Korlátozások**
- ✓ Korai észlelés
- ✓ Terjedési útvonalak felderítése

Hazánkban már megjelent, egy-két populációban jelen lévő idegenhonos inváziós növényfaj:
Pl.: Sosnowsky-medvetalp (*Heracleum sosnowkyi*)

- ✓ **Korlátozások**
- ✓ Korai észlelés
- ✓ Gyors kiirtás
- ✓ **Helyreállítás**
- ✓ Terjedési útvonalak felderítése

Hazánkban már megjelent szárazföldi idegenhonos inváziós növényfaj:
Pl.: karolinai tündérhínár (*Cabomba caroliniana*)

- ✓ **Korlátozások**
- ✓ Kezelés: féken tartás, hatások minimalizása
- ✓ **Helyreállítás**
- ✓ Terjedési útvonalak felderítése, cselekvési tervek kidolgozása

EU IAS jegyzékre felkerül, a jegyzék elfogadásra kerül

Azonnal	Korlátozások (behozatal, tartás, tenyésztés, szállítás, kereskedelem stb.); Behurcolás elleni lépések (hatósági ellenőrzések)
1.5 éven belül	Széles körben elterjedt IAS kezelési intézkedések MS szinten; Felügyeleti rendszer létrehozása, Monitorozás MS Átfogó elemzés készítése a faj nem szándékos behurcolásának és terjedésének útvonalairól, kiemelt útvonalak meghatározása
2 év	Türelmi periódus vége a kereskedelmi készletek felszámolására;
3 éven belül	MS kiemelt útvonalakra vonatkozó cselekvési tervek kidolgozás és végrehajtása

EU IAS jegyzék valamely fajának korai észlelése

Azonnal	A COM értesítése és a többi MS tájékoztatása;
3. hónap	MS megkezdi a kiirtást (vagy felmentést kér 2 hónapon belül); A COM értesítése és a többi MS tájékoztatása;
A beavatkozás vége	Elszigetelés; A COM értesítése és a többi MS tájékoztatása a sikeres kiirtásról;

EU IAS jegyzéken nem szereplő faj korai észlelése (vézhelyzeti intézkedések)

Azonnal	MS, vagy COM Vézhelyzeti intézkedések (bármely korlátozás); A COM értesítése és a többi MS tájékoztatása;
2 éven belül	MS, vagy COM Kockázatelemzést készít; az eredmények alapján javasolja az uniós jegyzékre

Jelentéstételi kötelezettség

2015. nov. 5.	Rendelet alkalmazásáért felelős illetékes hatóság bejelentése
2016. január 2.	Szankciókkal kapcsolatos rendelkezések
2019. jún. 1.	24. cikkben felsorolt feladatokról

EU rendelet:

http://www.termeszetvedelem.hu/_user/browser/File/IAS/IAS_rendelet_1143_2014_hivatalos_magyar.pdf

Özönfajok a természetvédelem honlapján:

<http://www.termeszetvedelem.hu/ozonfajok-magyarorszagon>

Köszönöm a figyelmet!